

Bruno Zwicker (1907–1944). Připomenutí nadějného, leč krátkého života.

Události druhé světové války v mnoha případech přerušily kontinuitu úspěšné vědecké práce prvorepublikového Československa. Akademické prostředí, které do té doby výrazně zajišťovalo výzkumnou činnost, již po zrušení českých vysokých škol v roce 1939 nemohlo dále vykazovat žádné výsledky, další činnost badatelů pak byla mnohdy omezována německou okupační mocí. Stejně tak někteří českoslovenští vědci během válečných let zemřeli. Jedním z nich byl i mladý brněnský sociolog Bruno Zwicker (1907–1944), jenž zahynul za tragických okolností v koncentračním táboře v Osvětimi. V uplynulém roce od jeho úmrtí uplynulo sedmdesát let, osvětleme proto v krátkém přehledu jeho životní osud a odkaz, který svým dílem zanechal vědě sociologické i oborům příbuzným.

Bruno Zwicker se narodil 17. února 1907 v Knínicích u Boskovic, v kraji obecně známém jako Malá Haná. Pocházel z židovské rodiny, jejíž finanční prostředky byly velmi skromné. Již od dětství se však Bruno jevil jako inteligentní a nadaný chlapec, odešel proto na reálné gymnázium v Boskovicích a po jeho zakončení v roce 1923 se rozhodl ke studiu na univerzitě. Na Masarykově univerzitě v Brně pak studoval filozofii a historii, studium dokončil roku 1930 a o tři léta později dosáhl titulu „PhDr.“. V rámci své studijní přípravy se však nevěnoval pouze historickým a filozofickým tématům – v této době se totiž začal vážně zajímat o obecnou a speciální sociologii (zejména sociologii práce a dělnictva). V roce 1929 se Zwicker stal knihovníkem pedagogického semináře, odkud později přestoupil do knihovny sociologického semináře. Již od

roku 1930 se také zapojoval více do vědecké sociologické činnosti. Na místě je zmínit zejména Zwickerovu spolupráci se Sociologickou revue – ve třicátých letech působil jakožto člen redakčního kruhu tohoto periodika a rovněž do něj přispěl několika svými texty (v roce 1939 byl ze zřejmých důvodů v časopise uváděn pod pseudonymem „Z. Bystrý“). Sepsal rovněž některá hesla do Pedagogické encyklopedie a Ottova slovníku naučného. Brzy po okupaci Československa byl kvůli židovskému původu internován v Brně a posléze v Terezíně. Zde po určitý čas vyučoval děti, v září 1944 však byl deportován do koncentračního tábora v Osvětimi, kde krátce poté, pravděpodobně 29. či 30. září 1944 zahynul v plynové komoře.

Významný vliv na odborné směřování Bruno Zwickera měl zejména Inocenc Arnošt Bláha (1879–1960). Ten jej také v mnoha směrech podporoval – již roku 1930 se Zwicker stal pomocnou vědeckou silou Bláhy a v roce 1936 byl povýšen na nehonoraného asistenta sociologického semináře. Mnohé také nasvědčuje, že patřil k nejoblíbenějším a zároveň nejtalentovanějším žákům I. A. Bláhy. Na svého učitele Zwicker rovněž navázal tématem svého výzkumu, kterým se stala otázka

dělnictva a nezaměstnanosti. V tomto ohledu rovněž provedl několik dotazníkových výzkumů mezi dělníky. Přestože byl Zwicker v oboru sociologickém de facto samoukem, vzešly z jeho pera nesporně důležité studie k sociologii nezaměstnanosti (*Nezaměstnanost*. Sociologická revue, 4, 1933, s. 82–87; *K sociologii nezaměstnanosti*. Sociologická revue, 5, 1934, s. 295–304; 6, 1935, s. 34–43). Tento stručný životopisný přehled Bruno Zwickera jistě dokazuje, že jej můžeme považovat za významného československého sociologa meziválečného období.

L. F. Peluněk

Dvacet let od úmrtí Františka Březiny

V únoru 2015 uplyne 20 let od úmrtí jednoho z prvních rusistů Filozofické fakulty MU – PhDr. Františka Březiny (21. 8. 1916 – 4. 2. 1995).

Březina byl absolventem přednášek významného etymologa a slavisty prof. V. Machka a měl tedy již jako student blízký vztah k ruštině. Když byl počátkem 50. let 20. stol. zaveden na fakultě ruský jazyk jako vyučovací předmět, byl Březina doporučen středoškolským učitelem L. Šwirkem, znalcem ruštiny z dob legií na Rusi, za jednoho z asistentů na tomto oboru. Proti jiným cizojazyčným oborům (francouzštině, angličtině, němčině), které těžily z předválečných tradic, postrádala ruština odborníky – znalce jazyka i zkušené pedagogy a její rozvoj byl ztížen i přílivem uchazečů o nový obor. Na příchozího pracovníka dolehly všechny tyto problémy a Březina jako člověk velmi svědomitý a odpovědný usiloval povědět o jejich překonávání. Výuka byla tehdy ztížena i tím, že šlo nejen o čerstvě přijaté absolventy gymnázií, ale i o mnohé věkem starší ucha-

zeče, kteří se dali do studia ruštiny při zaměstnání většinou nejen ze zájmu, ale i z nedostatku uplatnění v dosavadním oboru. Právě záležitosti těchto zájemců vedoucí k různým komplikacím, představovaly rozsáhlou náplň Březinovy pedagogické činnosti a staly se konec konců i jednou z příčin, proč další jeho odborný vývoj nedospěl k žádoucímu růstu vlastní publikační aktivity a počtu vědeckých hodnot. To vše přerušila posléze také vážná choroba, která vedla k jeho odchodu.

Vzpomeňme i dnes na pracovníka, který svou činností zřetelně poznamenal rozvoj důležitého fakultního oboru.

S. Žaža

Vzpomínka na Zdeňka Štěpánka

Začátkem ledna 2015 tomu bude již deset let, co nás opustil významný historik plukovník doc. PhDr. Zdeněk Štěpánek, CSc. Narodil se 17. července 1926 v Prosetíně nedaleko Bystřice nad Pernštejnem. Po ukončení středoškolských studií na gymnáziu v Boskovicích zahájil studium oborů zeměpis a dějepis na Masarykově univerzitě. Záhy se projevil jeho talent, takže v roce 1946 začal pracovat jako pomocná vědecká síla a o rok později se stal asistentem na Pedagogické fakultě MU. Základní vojenskou službu nastoupil 1. října 1950 a nedlouho poté byl převelen na historické pracoviště nově založené Vojenské technické akademie v Brně. Svou odbornou činností zde výrazně přispěl k pozvednutí vojenské kartografie z politické úrovně na úroveň odbornou. Již v této době se také začal zabývat historií českých zemí v období nacistické okupace. Výzkumu této problematiky pak zasvětil celý zbytek života.